

Geàrr-chunntas air toraidhean an sgrùdaidh

Bun-sgoil is Clas Sgoil-àraich Ghlinn Urchadain

Comhairle na Gàidhealtachd

30 An Cèitean 2023

Prìomh fhiosrachadh co-theacsail

Tha Bun-sgoil Ghlinn Urchadain a' frithealadh baile Dhruim na Drochaid agus na sgìre mun cuairt, a' tabhann Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig is na Beurla. Tha 145 clann air clàr na sgoile. Tha an ceannard-sgoile a' faighinn taic bho phrìomh-thidsear.

Tha frithealadh a rèir na cuibheasachd nàiseanta. San t-Sultain 2021, bha 11% de sgoilearan clàraichte airson biadh-sgoile an-asgaidh. Chan eil sgoilear sam bith a' fuireach anns an 20% de na raointean dàta as bochda ann an Alba. San t-Sultain 2021, dh'aithris an sgoil gun robh feumalachdan taic a bharrachd aig 43% de sgoilearan.

Rè seachdain an sgrùdaidh, bha a' chlann air fad an sàs airson latha ann an ionnsachadh air astar mar thoradh air droch shìde.

2.3 Ionnsachadh, teagasg agus measadh

glè mhath

Tha an t-slat-tomhais seo a' cur fòcas air a bhith a' dèanamh cinnteach à sàr eòlas ionnsachaidh airson na cloinne agus dhaoine òga air fad. Tha e a' soilleireachadh cho cudromach 's a tha luchd-obrach sgileil a bhios ag obair le clann, daoine òga agus daoine eile gu dèanamh cinnteach gu bheil ionnsachadh brosnachail agus brioghmhor. Tha cleachdadh èifeachdach de mheasadh le luchd-obrach agus luchd-ionnsachaidh a' dèanamh cinnteach gu bheil clann agus daoine òga a' meudachadh an soirbheachais agus an coileanaidhean. Is iad na cuspairean:

- ionnsachadh agus com-pàirteachadh
- càileachd teagasg
- cleachdadh èifeachdach de mheasadh
- planadh, tracadh agus sgrùdadh

- Thar na sgoile, tha cultar fàilteachail, stèidhichte gu làidir air còraichean chloinne. Faodaidh clann mìneachadh gu soilleir mar a tha luachan sgoile mar phàirt de bheatha làitheil na sgoile agus mar a nì iad ceangal ris an ionnsachadh aca fhèin. Tha brosnachadh dhàimhean thar coimhearsnachd na sgoile mar bhunait air àrainneachd ionnsachaidh adhartach, a tha a' toirt taic do bhrosnachadh chloinne agus a' brosnachadh fulangas. Tha fòcas làidir air modh-obrach 'comasach' a bhrosnachadh. Tha seo cuideachd a' toirt taic do luach ionnsachadh tro bhith dèonach mearachdan a dhèanamh agus a' cumail a' dol. Tha a' chlann agus an luchd-obrach air leth moiteil às an sgoil aca. Bidh iad a' roinn nan soirbheasan agus an coileanaidhean ann an raon farsaing de dhòighean agus tha iad air aithne nàiseanta a chosnadh airson taobhan den obair aca.
- Bidh clann a' cur gu fìor èifeachdach ri beatha na sgoile agus na coimhearsnachd san fharsaingeachd tro dhreuchdan ceannardais luachmhor. Tha na buidhnean sin a' faighinn deagh thaic bhon choimhearsnachd ionadail, a tha a' cur luach mòr air na tha an sgoil a' cur ri diofar raointean leithid an comann eachdraidheil. Tha clann an sàs gu gnìomhach ann am buidhnean leasachaidh, a' gabhail a-steach comataidhean iomairt agus eaco. Tha prìomh phàirt aca ann a bhith a' cur air dòigh tachartasan dhan sgoil air fad, a' gabhail a-steach a bhith a' stiùireadh co-chruinneachaidhean.
- Thar na sgoile, tha cha mhòr a h-uile pàiste a' dol an sàs gu math san ionnsachadh aca. Tha cha mhòr a h-uile pàiste ag obair gu math ann an càraidean agus ann am buidhnean. Tha clann sgileil ann a bhith ag obair còmhla ri daoine eile gu soirbheachadh ann an raon de

ghnìomhan ionnsachaidh. Tha iad a' toirt spèis do chàch a chèile agus a' gabhail pàirt gu deònach ann an còmhraidhean clasa. Ann am beagan leasain, dh'fhaodadh tidsearan astar an ionnsachaidh àrdachadh.

- Bidh tidsearan a' cleachdadh inneal ionnsachaidh, air a chruthachadh ann an co-bhonn ri clann agus pàrantan. Tha seo a' toirt structar do leasain thar a' churraicealaim. Tha e air a dhealbhadh gus dèanamh cinnteach gu bheil eòlasan ionnsachaidh de chàileachd àrd mar thoradh air modhan-obrach agus inbhean aontaichte thar na sgoile. Tha sùileachadh àrd cunbhalach aig tidsearan airson an luchd-ionnsachaidh air fad. Bidh iad a' co-roinn adhbhar leasain gu fìor èifeachdach agus a' toirt taic do chloinn gu bhith a' tuigsinn mar a bhitheas iad soirbheachail nan ionnsachadh. Bidh luchd-obrach a' toirt seachad eòlasan ionnsachaidh a leasaicheas agus a bhrosnaicheas cruthachail agus neo-eisimeileachd chloinne. Bidh tidsearan a' cleachdadh raon de dhòighean ceasnachaidh gus dearbhadh gu bheil tuigse aca, gus leudachadh air smaoineachadh chloinne agus gus am feòrachas a leasachadh gu h-èifeachdach. Bidh luchd-teagaisg a' cleachdadh moladh gu math agus tha seo a' brosnachadh freagairtean na cloinne.
- Tha modhan na sgoile airson ionnsachadh tro chluich aig ìre thràth air an deagh leasachadh agus a' toirt taic do ghluasad rèidh bhon sgoil-àraich gu BS1. Tha eòlasan na cloinne air am planadh gu math. Aig ìre thràth, tha cha mhòr a h-uile pàiste an sàs, le clann a' coileanadh ghnìomhan gu cùramach. Tha seo air a leasachadh nas motha tro mhodhan fìor èifeachdach airson sgrùdadh a dhèanamh air tuigse na cloinne air ionnsachadh. Thar Tràth-ìre, tha inbhich a' toirt taic mhath don ionnsachadh agus clann a' cluich. Bidh iad a' leudachadh ionnsachadh na cloinne gu math tro cheasnachadh agus aithris èifeachdach. Mar a bhathar an dùil, bu chòir do luchd-obrach cumail orra a' sgrùdadh agus a' measadh buaidh ionnsachadh stèidhichte air cluich.
- Bidh luchd-obrach a' dèanamh feum èifeachdach de theicneòlasan didseatach thar cha mhòr a h-uile raon den churraicealam gus cur ri eòlasan ionnsachaidh chloinne. Tha luchd-obrach air gnìomhan co-obrachail a dhèanamh gus sgilean agus beachdan a cho-roinn ann an teicneòlas didseatach agus tha iad ag obair a dh'ionnsaigh creideas Duais nan Sgoiltean Didseatach a chosnadh.
- Bidh luchd-obrach a' dèanamh cheanglaichean eadar raon farsaing de ghnìomhan ionnsachaidh thar a' churraicealaim gu fìor èifeachdach ri co-theacsan fìor ann an diofar shuidheachaidhean. Tha leasachadh nan sgilean air am fighe a-steach san obair seo. Tha clann glè mhothachail air na prìomh sgilean airson ionnsachadh, obair agus beatha a bhios iad a' togail. Tha iad a' dèanamh ceangal eadar seo agus an t-ionnsachadh aca a chleachdas ceanglaichean thar dhiofar chuspairean. Tha iomadh cothrom aca na sgilean seo a chur gu feum.
- Thar na sgoile, tha luchd-obrach ag adhartachadh chothroman ionnsachaidh a-muigh. Bidh iad a' dèanamh deagh fheum den àrainneachd ionadail gus taic a thoirt do dh'ionnsachadh taobh a-muigh fearann na sgoile, ag obair gu dlùth le com-pàirtichean sa choimhearsnachd. Le moladh, tha iad cuideachd a' dèanamh cinnteach gum faigh clann creideas airson an cuid obrach, a' gabhail a-steach duaisean John Muir, aithne air obair le Urras nan Coilltean agus le Comann Rìoghail Dìon nan Eun.
- Tha planadh thidsearan air a stiùireadh le raon de fhiosrachadh measaidh dligheach. Tha seo a' gabhail a-steach gnìomhachd measaidh àbhaisteach agus breithneachadh proifeiseanta thidsearan. Cha mhòr anns a h-uile cùis, bidh tidsearan a' dèanamh cinnteach gu bheil modhan measaidh air am maidseadh gu leòr ri feumalachdan ionnsachaidh fa-leth na cloinne. Tha na dòighean-obrach seo a' toirt taic do chloinn gus an sgilean agus an eòlas a thaisbeanadh. Bidh luchd-obrach ag obair còmhla a' co-roinn chleachdaidhean measaidh neo-

fhoirmeil agus foirmeil. Tha iad air prìomh ghnìomhan measaidh a cruthachadh a tha air an cleachdadh leis a h-uile tidsear aig amannan comharraichte sa bhliadhna. Tha cothroman aig tidsearan measadh a dhèanamh air èifeachdas nan gnìomhan sin agus obrachadh gu dlùth le co-obraichean bhon bhuidhinn sgoiltean co-cheangailte riutha. Tha modhan-riaghlaidh airson an t-seisein seo a' cuimseachadh air planadh measadh sgrìobhaidh. Tha measadh aig cridhe a' phròiseas dealbhaidh agus a' fiosrachadh nan ath cheumannan ann an ionnsachadh.

- Thar na sgoile, bidh luchd-obrach a' cleachdadh fios air ais gu fìor èifeachdach gus taic a thoirt do leasachadh ann an ionnsachadh na cloinne. Bidh clann a' suidheachadh thargaidean taobh a-staigh am pròifilean ionnsachaidh agus a' faighinn taic bhon luchd-teagaisg aca gus meòrachadh air an adhartas. Tha clann a' faighinn raon de fhios air ais luachmhor, labhairteach agus sgrìobhte, a bheir taic dhaibh gus na h-ath cheuman ionnsachaidh aca a chomharrachadh. Bidh còmhraidhean ionnsachaidh a' toirt taic chuideachail do chloinn a bhith a' meòrachadh air an neartan agus raointean leasachaidh aca.
- Tha an ceannard air siostam tracadh airson na sgoile air fad a chruthachadh. Tha i a' cleachdadh dòigh-obrach fharsaing airson a bhith a' cumail sùil air càileachd eòlasan na cloinne, cho math ris an adhartas a tha iad a' dèanamh. Bidh i ag obair gu dlùth le tidsearan gus dàta a chleachdadh ann an dòigh air leth èifeachdach gus taic a bharrachd a chomharrachadh agus a chuimseachadh far a bheil feum air. Tha seo a' gabhail a-steach measadh dè cho èifeachdach 's a tha cleachdadh Maoineachadh Co-ionannachd Sgoilearan (PEF) a' coinneachadh ri feumalachdan beagan chloinne. Bidh luchd-taic na sgoile ag obair gu dlùth còmhla ri tidsearan agus a' toirt taic àrd-chàileachdail do chlann fa leth, a bharrachd air taic dhan chlas air fad. Bidh an ceannard a' toirt fios air ais de dh'àrd-chàileachd do thidsearan, a' gabhail a-steach stiùireadh air dè nì iad gus an cleachdadh a leasachadh tuilleadh.

2.1 Barantachadh agus dìon chloinne

- Chuir an sgoil a-steach fiosrachadh fèin-luachaidh co-cheangailte ri barantachadh agus dìon chloinne. Bheachdaich an luchd-sgrùdaidh air an fhiosrachadh seo ri luchd-teagaisg iomchaidh agus, far an robh e iomchaidh, ri clann. A bharrachd air sin, rinn an luchd-sgrùdaidh sgrùdadh air sampall de sgrìobhainnean barantachadh. Aig àm an sgrùdaidh, cha robh raointean air an comharrachadh airson leasachadh.

Tha an t-slat-tomhais seo a' cur fòcas air soirbheachas na sgoile ann a bhith a' coileanadh nam builean as fheàrr airson a h-uile neach-ionnsachaidh. Tha soirbheachas air a thomhas ann am buileachadh thar gach raon den churraicealam agus tro chomas na sgoile air coileanadh luchd-ionnsachaidh a thaisbeanadh a thaobh sgilean agus buadhan. Tha leasachadh leantainneach no ìrean àrda seasmhach thar ùine na phrìomh fheart den chomharra seo. Is iad na cuspairean:

- buileachadh ann an litearrachd agus àireamhachd
- buileachadh thar ùine
- càileachd coileanadh luchd-ionnsachaidh san fharsaingeachd
- cothromachd airson a h-uile neach-ionnsachaidh

Buileachadh ann an litearrachd agus àireamhachd

- Uile gu lèir, tha buileachadh na cloinne ann an litearrachd agus àireamhachd fìor mhath. Tha luchd-obrach ag aithneachadh gu bheil an galar mòr-sgaoilte air droch bhuaidh a thoirt air adhartas chloinne ann an sgrìobhadh agus ann an taobhan àireamhachd, gu sònraichte misneachd chloinne. Mar thoradh air sin, tha fòcas air a' leasachadh sgrìobhadh agus oidhirp gus creideas chloinne annta fhèin àrdachadh mar luchd-ionnsachaidh comasach ann am matamataig agus àireamhachd. Tha seo air a stiùireadh ann am pàirt leis a' chlann fhèin. Bu chòir astar ionnsachaidh chloinne ann an sgrìobhadh àrdachadh aig a h-uile ìre thar na sgoile gus dèanamh cinnteach gu bheil clann a' coileanadh an làn chomais. Tha fianais thràth ann air a' bhuaidh mhath a tha aig ionnsachadh stèidhichte air cluich air adhartas agus buileachadh chloinne, gu sònraichte ann am matamataig aig ìre thràth. Tha clann le feumalachdan taic a bharrachd a' dèanamh adhartas fìor mhath a dh'ionnsaigh nan targaidean ionnsachaidh sònraichte aca.

Buileachadh ann an litearrachd agus Beurla

- Tha buileachadh ann an litearrachd agus Beurla fìor mhath ann an èisteachd agus labhairt agus leughadh agus math ann an sgrìobhadh.

Èisteachd agus bruidhinn

- Tha cha mhòr a h-uile pàiste tron sgoil ag èisteachd gu math airson stiùireadh agus tha iad deònach ceistean a fhreagairt sa chlas. Aig tràth-ìre, tha clann a' gabhail tlachd ann an èisteachd ri sgeulachdan. Bidh iad ag èisteachd gu math ri cach a chèile agus a' gabhail turas mu seach ann an deasbaidhean. Faodaidh clann a tha air a' chiad ìre a choileanadh ceistean fhaighneachd agus fhreagairt gu h-ealanta. Bidh iad ag èisteachd gu math airson fiosrachadh agus is urrainn dhaibh prìomh fhiosrachadh a chuimhneachadh. Aig a' chiad ìre, cha mhòr nach eil a' chlann air fad a' gabhail turas mu seach agus ag èisteachd gu faiceallach ri beachdan chàich. Aig an dàrna ìre, faodaidh clann beachdachadh air raon de thaobhan den ionnsachadh aca agus faodaidh iad am beachdan a chur an cèill le misneachd.

Leughadh

- Aig deireadh na h-ìre thràth, tha a' mhòr-chuid de chlann a' faighinn air adhart gu math leis an eòlas aca air fuaimean tùsail agus coimeasgaichte. Leughaidh iad teacsaichean air a bheil iad eòlach le mionaideachd agus cleachdaidh iad an eòlas air fuaimean agus rannan gus faclan neo-aithnichte a dhì-chòdachadh. Bidh iad, gu misneachail, ag ath-innse sgeulachd le mion-fhiosrachadh. Tha clann aig a' chiad ìre a' leasachadh an sgilean leughaidh àrd-ìre gu h-èifeachdach gus teacsaichean a thuigsinn agus a mhìneachadh. Faodaidh a' mhòr-chuid de chloinn measgachadh de dh'ùghdaran ainmeachadh agus

adhbharan a thoirt seachad airson an t-ùghdar agus an gnè as fheàrr leotha a thaghadh. Aig an dàrna ìre, faodaidh cha mhòr a h-uile pàiste leughadh gu misneachail le fileantas agus faireachdainn. Tha tuigse shoilleir aca air na teacsaichean agus faodaidh iad bruidhinn air prìomh bheachdan a' chuibheart. Bidh iad ag aithneachadh cànan teicnigeach agus is urrainn dhaibh ceistean toinnte a fhreagairt.

Sgrìobhadh

- Aig ìre thràth, tha a' mhòr-chuid de chloinn a' tòiseachadh a' sgrìobhadh gu neo-eisimeileach. Faodaidh a' mhòr-chuid de chloinn sgrìobhadh le prìomh litir agus stad-phuing. Feumaidh luchd-obrach dèanamh cinnteach gu bheil ìrean ann an làmh-sgrìobhaidh agus cruthachadh litrichean fhathast nam fòcas airson leasachadh. Tha cothrom ann tuilleadh leasachaidh a dhèanamh air sgrìobhadh chloinne tro chluich. Aig ìre thràth agus aig a' chiad ìre, tha clann a' leasachadh an sgilean ann an structaradh an cuid sgrìobhaidh taobh a-staigh measgachadh de ghnèithean. Aig a' chiad ìre, bidh clann a' sgrìobhadh airson diofar adhbharan. Aig an dàrna ìre, tha a' mhòr-chuid den chloinn a' cleachdadh puingeachadh agus paragrafan gus an sgrìobhadh a structaradh. Tha a' chuid as motha den obair air a dheagh thaisbeanadh agus tha cothroman aig a' chloinn teicneòlasan didseatach a chleachdadh airson an sgrìobhadh. Tha deagh structar aig sgrìobhadh agus tha a' chlann soilleir mu adhbharan sgrìobhaidh agus na h-inbhean a thathar a' sùileachadh. Ro dheireadh na dàrna ìre, faodaidh clann sgrìobhadh airson raon de dh'adhbharan agus luchd-leughaidh. Faodaidh iad sgrìobhadh airson fiosrachadh a thoirt seachad, eòlasan a mhìneachadh agus a cho-roinneadh. Bu chòir gun tèid barrachd cothroman a thoirt seachad airson sgrìobhadh mac-meanmnach a leudachadh.

Àireamhachd agus matamataig

- Tha buileachadh uile gu lèir ann an àireamhachd agus matamataig fìor mhath. Tha luchd-teagaisg air a bhith soirbheachail ann a bhith a' rannsachadh agus a' cleachdadh ro-innleachdan gus buileachadh àrdachadh ann an àireamhachd agus matamataig.

Àireamh, airgead agus tomhas

- Thar na sgoile, tha fòcas làidir air clann ag ionnsachadh mar a chleachdas iad an ionnsachadh ann an àireamhachd agus matamataig thar raointean den churraicealam agus ann an co-theacsan làitheil. Bidh pàrantan agus com-pàirtichean a' bruidhinn ri clann mu cho cudromach 's a tha àireamhachd agus matamataig nan cuid obrach. Bidh clann a' sgrùdadh foghlam ionmhais, leithid na h-eadar-dhealachaidhean eadar cairtean fiach is creideas agus obrachadh taobh a-staigh buidseit. Tha iad ag ionnsachadh sgilean àireamhachd fìor mhath airson ionnsachadh, beatha agus obair.
- Aig tràth-ìre, faodaidh clann cunntadh nas fhaide na 30. Faodaidh cha mhòr a h-uile pàiste àireamhan a mhaidseadh ri dealbhan. Faodaidh iad àireamhan gu 20 a sgrìobhadh agus òrdachadh, cur-ris is toirt air falbh taobh a-staigh 10, a' gabhail a-steach cleachdadh gheamannan didseatach. Aig a' chiad agus an dàrna ìre, tha cha mhòr a h-uile pàiste a' nochdadh sùbailteachd inntinneil clisg a tha iomchaidh don ìre aca. Bidh clann aig a' chiad ìre a' cunntadh le misneachd air adhart agus air ais ann an 2an, 5an, 10an agus 100an. Is urrainn don mhòr-chuid den chloinn bloighean aithneachadh agus mìneachadh a dhèanamh air bloigh stuthan concait. Aig an dàrna ìre, tha cha mhòr a h-uile pàiste a' cur ri agus a' toirt air falbh deicheamhan le misneachd a' cleachdadh ro-innleachdan inntinneil. Bidh iad a' cleachdadh an eòlas air riochdan co-ionann de bhloighean cumanta, bloighean deicheach agus ceudadan airson ceistean fhuasgladh. Bidh clann thar na sgoile ag aithneachadh agus a' dèanamh àireamhachadh gu misneachail a' cleachdadh airgead. Is urrainn cha mhòr a h-uile pàiste thar na sgoile an ùine innse le bhith a' cleachdadh comharradh 12-uair agus 24-uair a tha iomchaidh don ìre aca. Tha mothachadh fìor mhath aig clann air mar a tha ùine a' dol seachad ann an cleachdaidhean làitheil.

Cumadh, suidheachadh agus gluasad

- Aig an ìre thràth, tha cha mhòr a h-uile pàiste a' comharrachadh chumaidhean dà-mheudach agus gan cleachdadh airson dealbhan a chruthachadh. Aig a' chiad ìre, faodaidh cha mhòr a h-uile pàiste raon de nithean dà-sheallach agus trì-sheallach ainmeachadh. Aig an dàrna ìre, aithnichidh clann ceàrnan ceart, caol agus farsaing agus obraichidh iad a-mach cuairt-thomhas cumadh. Faodaidh iad cànan matamataigeach iomchaidh a chleachdadh airson cunntas agus seòrsachadh a dhèanamh air raon de cheàrnan air an comharrachadh ann an cumaidhean san àrainneachd. Bidh clann ag obair gu ceart le co-chothromachd. 'S urrainn dhaibh farsaingeachd agus iomall nan ceithir-cheàrnach obrachadh a-mach le misneachd. Bidh clann ag obair gu math le cumaidhean agus teamplaidean gus pàtrain daoimeanach a chruthachadh agus teamplaid a dhèanamh airson lìn ciùb.

Buileachadh thar ùine

- Uile gu lèir, tha dàta na sgoile a' sealltainn ìrean àrda buileachaidh thar ùine sheasmhach. Tha sgrùdadh agus tracadh buileachaidh gu sònraichte làidir, a' gabhail a-steach gluasadan a chaidh a sgrùdadh. Bidh an ceannard a' cumail sùil gheur air buileachadh na cloinne agus is urrainn dhaibh an adhartas làidir a tha clann a' dèanamh a nochdadh. Bidh luchd-obrach a' dèanamh feum èifeachdach de dhàta measaidh agus Slatan-tomhais Nàiseanta gus adhartas chloinne san ionnsachadh aca a lorg agus a sgrùdadh. Bidh luchd-obrach a' cleachdadh raon de dh'eadar-theachdan iomchaidh gus dèiligeadh ri beàrnann ann an roinnean ionnsachaidh.

Càileachd coileanadh luchd-ionnsachaidh san fharsaingeachd

- 'S e luchd-ionnsachaidh misneachail a th' ann an clann. Tha tuigse dhomhainn aca air na còraichean, an dleastanasan agus an àite mar shaoranaich ionadail agus cruinneil. Bidh luchd-obrach a' comharrachadh coileanadh na cloinne ann an clasaichean, aig co-chruinneachaidhean agus air feadh coimhearsnachd na sgoile le cuairt-litrichean agus na meadhanan sòisealta. Bidh iad a' cleachdadh blogaichean clas gu h-èifeachdach gus soirbheasan a cho-roinn. Bheir seo cothrom do phàrantan agus com-pàirtichean uile fiosrachadh fhaighinn mu bheatha agus obair na sgoile.
- Faodaidh clann na sgilean a tha iad a' togail aithneachadh tron raon fharsaing de chothroman dealbhaichte a tha aca ri choileanadh. Tha iad sin a' gabhail a-steach misneachd, ceannardas, uallach agus obair cho-obrachail ann an sgiobaidhean. Tha iad a' tuigsinn mar a tha an coileanadh san fharsaingeachd a' ceangal ris an ionnsachadh aca agus a' beachdachadh orra sin taobh a-staigh a' phròiseas phròifil agus mar phàirt de chòmhradh ionnsachaidh cunbhalach. Bidh clann cuideachd a' faighinn creideas airson mòran de na choilean iad. Bidh an sgoil a' leantainn agus a' ceangal nan sgilean a tha clann a' leasachadh taobh a-staigh agus taobh a-muigh na sgoile, gus taic a thoirt do dh'adhartas ann an ionnsachadh.

Cothromachd airson a h-uile neach-ionnsachaidh

- Tro leasachadh agus cleachdadh siostam coileanta tracadh is sgrùdadh, tha siostaman fìor èifeachdach aig a' cheannard airson sùil a chumail air buileachadh agus gus eadar-theachdan a thargaideachadh. Tha seo a' lughdachadh beàrnann buileachaidh agus a' luathachadh adhartas. Tha seo a' gabhail a-steach tracadh ro-innleachdail agus mionaideach air diofar fheumalachdan tron sgoil gu lèir. Tha prìomh raointean a' gabhail a-steach buileachadh thar ùine chloinne a tha fo bhuidh dùbhlain leithid iomallachd dhùthchail agus bochdainn, taobhan den ghalar mòr-sgaoilte, èiginn cosgais bith-beò no feumalachdan sònraichte. Tha an ceannard agus an luchd-obrach for-ghnìomhach ann a bhith a' dèanamh cinnteach gu bheil a' churraicealam ruigsinneach don h-uile pàiste, a' cleachdadh PEF gus taic a bharrachd a mhaoineachadh a bhios gu h-èifeachdach a' comasachadh na làthaireachd aig cuid de chloinn. Bidh luchd-obrach a' toirt taic fìor èifeachdach do chloinn le bacaidhean air ionnsachadh gus dèanamh cinnteach gun urrainn dhaibh soirbheachadh thar a' churraicealam.

Càileachd solar Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig

Co-theacsa

Tha solarachadh Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig stèidhichte aig Bun-sgoil Ghlinn Urchadain (Glenurquhart Primary School) airson chlann aig ìrean na bun-sgoile. Dh'fhosgail i an toiseach ann an 2011 agus dh'fhosgail i a-rithist às dèidh dà bhliadhna de chlann a bhith a' siubhal gu Bun-sgoil Ghàidhlig Inbhir Nis. Tha aon chlas cho-mheasgaichte ann. Anns a' Mhàrt 2022, chaidh Sgoil-Àraich làn bhogadh fhosgladh. Tha an luchd-obrach air fad fileanta sa Ghàidhlig.

Tha spionnadh làidir aig an sgoil airson cànanan. Tha Gàidhlig (Luchd-ionnsachaidh) cuideachd ga thabhan ann an clasaichean meadhan Beurla BS5 gu BS7. Thar na sgoile, tha clann, luchd-obrach agus pàrantan a' nochdadh dealas làidir a thaobh ionnsachadh agus cleachdadh na Gàidhlig.

QI 2.3 Ionnsachadh, teagasg agus measadh

- Chaidh lèirsinn, luachan agus amasan na sgoile a chruthachadh leis an luchd-ùidh uile ann an 2015. Tha iad air an ùrachadh gus còraichean chloinne agus Gàidhlig a ghabhail a-steach. Tha lèirsinn, luachan agus amasan na sgoile mar bhunait air feallsanachd a' churraicealaim aca. Tha an clas airson foghlam tro mheadhan na Gàidhlig air a làn-fhilleadh a-steach do gach taobh de bheatha na sgoile, agus aig an aon àm a' dèanamh cinnteach à bogadh, in-ghabhail agus cumhachd. Tha clann a' fàs gu math mar shaoranaich mhisneachail agus chùramach a tha modhail, coibhneil agus a' toirt spèis dha chèile agus do dh'inbhich. Tha luchd-obrach agus clann moiteil às an sgoil aca, agus à airidheachd Foghlam Gàidhlig.
- Tha deagh dhàimhean aig luchd-obrach agus clann. 'S e neach-ionnsachaidh èasgaidh na Gàidhlig a th' anns cha mhòr a h-uile pàiste. Tha iad air am brosnachadh agus a' dol an sàs gu math san ionnsachadh aca. Bidh iad ag eadar-obrachadh gu math le luchd-obrach agus le chèile. Bidh iad a' cur gu h-èifeachdach ri beatha na sgoile taobh a-staigh diofar bhuidhnean ceannardais agus shaoranaich. Tha cothroman aig clann ionnsachadh sa Ghàidhlig a stiùireadh anns an t-seòmar-sgoile, anns an Sgoil Àraich agus aig co-chruinneachaidhean na sgoile air fad. Bidh na Tosgairean Cànanain a' gabhail uallach airson stiùireadh aig co-chruinneachaidhean a' taisbeanadh 'Abairt na Cola-deug' gus cleachdadh na Gàidhlig a bhrosnachadh tron sgoil gu lèir.
- Tha luchd-obrach ag aithneachadh cho cudromach 's a tha làn bhogadh agus a' cleachdadh ro-innleachdan iomchaidh gus taic a thoirt do thuigse agus leasachadh fileantachd na cloinne sa chànan. Bidh a' chlann a' gabhail tlachd agus a' freagairt nan gnìomhan spòrsail gnìomhach anns a bheil iad an sàs. Bu chòir do luchd-obrach cuideachd beachdachadh air mar as urrainn dhaibh clann uile a bhrosnachadh gu bhith a' bruidhinn nas cunbhalaiche agus gun bhrodadh sa Ghàidhlig ri chèile fhad 's a bhios iad a' fàs fileanta. Tha a' chlann as òige sa chlas cho-mheasgaichte ag ionnsachadh briathrachas agus sgilean Gàidhlig bho bhith a' cluinntinn na cloinne as sine gan teagasg leis an tidsear aca.
- Bidh clann a' cur ris an neo-eisimeileachd san ionnsachadh aca. Bidh iad ag obair gu math nuair a bhios iad ag obair leotha fhèin ann an clas cho-mheasgaichte. Tha cothroman aig clann aig ìre thràth ionnsachadh tro chluich. Tha an sgoil air comharrachadh gu ceart gu bheil feum air ro-innleachd cluiche a chruthachadh airson Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig. Bheireadh seo beairteas do dh'fhileantachd na cloinne agus àrdachadh e buileachadh tuilleadh.

- Tuigidh tuilleadh air a' mhòr-chuid de chloinn adhbhar an ionnsachaidh. Bidh luchd-obrach a' togail air ùidhean na cloinne nuair a bhios iad a' planadh ionnsachadh agus a' tabhann roghainn ann an ionnsachadh stèidhichte air pròiseact, ann an gnìomhan clas, agus na nobhailean a thaghas iad a leughadh. Bithear a' cleachdadh innealan didseatach airson rannsachadh, gus ionnsachadh chloinne àrdachadh agus sgilean a leasachadh thar a' churraicealaim. Tha clann a' togail sgilean ann a bhith a' cleachdadh clò-bhualadairean 3D agus ròbotan. Tha com-pàirt chloinne ann am FilmG a' toirt air adhart an sgilean ann an sgrìobhadh sgrìobtaichean, dèanamh fhilmichean, deasachadh agus a' bhuntanas ri saoghal na h-obrach.
- Is toil le clann a bhith ag ionnsachadh san àrainneachd a-muigh. Bidh iad ag obair le diofar ghnìomhachasan agus chom-pàirtichean airson na Gàidhlig. Tha fòcas làidir air na sgilean a dh'fheumas clann agus iad a' fàs, a' leasachadh agus a' gluasad air adhart gu bhith soirbheachail. Bidh clann a' cleachdadh nan sgilean sin gu math ann an diofar cho-theacsan fìor thar a' churraicealaim. Tha an sgoil ag obair leis an ionad cùraim ionadail gus ceanglaichean eadar ginealaich a bhrosnachadh airson Gàidhlig sa choimhearsnachd.
- Tha dòigh rianail aig luchd-obrach a thaobh cleachdadh pròifil ionnsachaidh mar phàirt de chòmhradh ionnsachaidh cunbhalach. Bidh clann a' meòrachadh air an ionnsachadh agus is urrainn dhaibh targaidean a chomharrachadh air a bheil iad airson obrachadh. Tha na pròifilean air an co-roinn le pàrantan airson nam beachdan aca. Bu chòir gum bi seo air a neartachadh tuilleadh le bhith dèanamh cinnteach gu bheil barrachd fianais sgrìobhte sa Ghàidhlig taobh a-staigh phròifilean. Bidh clann a' dèanamh fhèin-mheasaidh air an obair aca fhèin. Bheir luchd-obrach fios air ais cuideachail labhairteach agus uaireannan sgrìobhte air an ionnsachadh aca. Bu chòir gum bi seo air a leasachadh tuilleadh gus modh-obrach nas cunbhalache sholarachadh a thaobh fios air ais sgrìobhte. Bithear cuideachd a' cleachdadh blogaichean clas dà-chànanach gus ionnsachadh na cloinne a cho-roinn le pàrantan agus a' toirt seachad fianais a bharrachd air an ionnsachadh.
- 'S e pàirt bhunaiteach de phlanadh airson ionnsachadh agus teagasg a th' ann am measadh. Bidh luchd-obrach a' cleachdadh mheasaidhean àbhaisteach, air an dealbhadh airson ionnsachadh tro Ghàidhlig agus Beurla. Bidh luchd-obrach a' cleachdadh dàta measaidh gu breithneachail gus raointean leasachaidh a chomharrachadh agus gus eadar-theachdan cuimsichte a dhealbhaidh far a bheil feum aig clann orra. Bidh luchd-obrach a' coinneachadh gu cunbhalach ris a' cheannard gus co-dhùnaidhean measaidh a sgrùdadh, gus eadar-theachdan aontachadh, dèanamh cinnteach gu bheil a' coinneachadh ri feumalachdan agus gu bheil a' coileanadh adhartas. Bu chòir gum bi an cleachdadh seo air a leasachadh tuilleadh le bhith a' stèidheachadh ceanglaichean thar-sgoile airson modaratadh sa Ghàidhlig. Tha dòigh-obrach làidir a' cheannaird airson cunntas a chumail air adhartas chloinne a' toirt taic do sgrùdadh cunbhalach air targaidean agus buaidh eadar-theachdan air buileachadh agus coileanadh chloinne.
- Bidh clann uile ann am Foghlam tro Mheadhan na Beurla aig BS5 gu BS7 ag ionnsachadh Gàidhlig mar chànan a bharrachd tro leasan seachdaineil. Tha iad ag aithneachadh àite na Gàidhlig ann an coimhearsnachd na sgoile agus a buntanas ann an cothroman obrach san àm ri teachd. Tha clann a' dèanamh deagh thoiseach tòiseachaidh ann a bhith togail na Gàidhlig.

QI 3.2 Ag àrdachadh buileachadh agus coileanadh

- Leis gu bheil àireamhan beaga de chloinn aig gach ìre, chaidh aithrisean farsaing a dhèanamh mu adhartas gus dèanamh cinnteach gu bheil clann fa leth gun urra.

- Tha clann a' dèanamh adhartas math ann an litearrachd agus Gàidhlig agus ann an cleachdadh na Gàidhlig tarsainn a' churraicealaim. Bidh luchd-obrach a' cumail sùil air buileachadh chloinne ann an litearras agus Gàidhlig, litearrachd is Beurla agus àireamhachd agus matamataig. Bithear a' cleachdadh frèam-obrach adhartais togail na Gàidhlig gus ionnsachadh a phlanadh agus gus fileantachd sa Ghàidhlig a leudachadh. Bu chòir do luchd-obrach cumail orra ag obair leis an ùghdarras ionadail agus solaraichean eile, gus taic a thoirt do shlighean adhartais Gàidhlig.
- Tha luchd-obrach ag aithneachadh an diofar a tha an Sgoil Àraich a tha air ùr fhosgladh mar-thà a' dèanamh ann a bhith ag àrdachadh buileachadh chloinne sa Ghàidhlig. Tha clann a tha a' gluasad gu BS1 bhon Sgoil Àraich a' leantainn air adhart a' leasachadh an adhartais fìor mhath a rinn iad roimhe ann a bhith a' tuigsinn agus a' togail fileantachd sa Ghàidhlig. Thar ìrean, tha clann a' faighinn deagh fhileantachd agus tha iad misneachail ann an cleachdadh na Gàidhlig. Bidh iad a' cleachdadh na Gàidhlig ann an raon de cho-theacsan, a' gabhail a-steach suidheachaidhean air an stiùireadh le inbhich, nuair a bhios iad ag obair ann an càraidean agus ann am buidhnean agus ann an gnìomhan taobh a-muigh na sgoile. Faodar seo a neartachadh nas motha le bhith a' cur barrachd ro-innleachdan an sàs gus cleachdadh briathrachais Beurla na cloinne a lùghdachadh taobh a-staigh an conaltradh beòil sa Ghàidhlig. Tha clann math air na beachdan agus na roghainnean aca a chur an cèill. Bidh iad ag èisteachd gu math ri daoine eile agus a' gabhail turas mu seach airson bruidhinn.
- Bidh clann a' taisbeanadh gun urrainn dhaibh leughadh airson tuigse ann an Gàidhlig agus Beurla mar a tha iomchaidh don ìre bogaidh aca, a' cleachdadh faireachdainn. Tha clann mothachail air na diofar sheòrsaichean teacsa air am faigh iad cothrom. Faodaidh iad bruidhinn mu characteran, suidheachadh agus feartan ceàird an sgrìobhadair. Tuigidh iad an diofar eadar ficsean agus neo-fhicsean agus faodaidh iad na roghainnean ùghdaran aca a cho-roinn.
- Gheibheadh clann buannachd bho chleachdaidhean nas cunbhalaiche airson an sgilean sgrìobhaidh a thogail anns an dà chànan, agus sinn mothachail air ìrean bogaidh. Bu chòir do luchd-obrach astar an ionnsachaidh àrdachadh gus dèanamh cinnteach gu bheil clann nas tèarainte ann an leughadh agus sgrìobhadh Gàidhlig.
- Bidh clann a' gabhail pàirt ghnìomhach ann an coileanaidhean nas fharsaingeach taobh a-staigh agus taobh a-muigh na sgoile. Tha a' chlann uile a' faighinn buannachd bho chothroman ceannardais. Tha seo gan cuideachadh gus misneachd a thogail agus mar sin a' toirt buaidh mhath air an ionnsachadh. Tha luchd-obrach agus clann moiteil às na soirbheachasan aca san obair Ghàidhlig aca. Tha iad sin air an comharrachadh gu cunbhalach tro bhlogaichean sgoile agus làrach-lìn, lorgairean coileanaidh agus taisbeanaidhean sgoile. Le bhith a' gabhail pàirt ann am farpais FilmG o chionn ghoirid, leasaich clann an sgilean ann an Gàidhlig, teicneòlas agus dèanamh fhilmichean. Rinn sgoilearan filmeadh agus dheasaich iad am film FilmG iad fhèin. Bha iad air a' gheàrr-liosta airson an riochdachadh as fheàrr san roinn fo-12.
- Bidh clann a' cur gu dealasach ri obair adhartachadh agus comharrachadh na Gàidhlig sa choimhearsnachd ionadail tron phròiseact iomairt shòisealta aca. Thàinig an clas tro Mheadhan na Gàidhlig san dàrna àite ann an Acadamaidh na h-Iomairt Sòisealta. Chleachd iad seo gus lèintean-t Gàidhlig ('GMTs') a chruthachadh a chaidh a reic gus airgead a thogail gus taic a thoirt don ionad cùraim ionadail. Tha iad moiteil a' Ghàidhlig adhartachadh sa choimhearsnachd san fharsaingeachd agus thar ghinealaichean. Ghabh a' chlann air fad ann am BS5 gu BS7 tro mheadhan na Gàidhlig agus tro mheadhan na Beurla pàirt ann am pròiseact Leasachadh an Sgioba-obrach Òg le fòcas air Gàidhlig ann an Comas-cosnadh. Leasaich seo an tuigse aca air na prìomh sgilean a tha iad a' togail a bhios buannachdail dhaibh nan dreuchdan san àm ri teachd.

- Bidh clann ag ionnsachadh mu eachdraidh agus traidiseanan na sgìre bho chom-pàirtichean, tro bhith cleachdadh sgeulachdan agus cleachdaidhean traidiseanta, òrain Ghàidhlig agus a' cluich ionnstramaidean. Le bhith a' gabhail pàirt ann an turas-sgoile gu Dùn Èideann thug sin cothrom do chloinn conaltradh le co-aoisean thar sgoiltean Gàidhlig eile ann an Alba. Chuidich seo iad a bhith a' faicinn iomchaidheachd na Gàidhlig taobh a-muigh a' chlas agus a' leasachadh am misneachd agus am meas air a' chànan.

Fianais iomchaidh eile

- Thèid an solar seo a neartachadh tuilleadh le bhith a' cleachdadh "Comhairle mu Foghlam Gàidhlig" (2022) airson fèin-mheasadh agus leasachadh leantainneach. A' gluasad air adhart, tha an ceannard air ullachadh a chur an sàs a nì cinnteach gum bi clann sa chlas meadhan-Gàidhlig BS1-BS7 a' leantainn orra ag ionnsachadh tro làn bhogadh sa Ghàidhlig airson a' mhòr-chuid den t-seachdain. Dh'fhaodadh seo a bhith air a mheudachadh tuilleadh le bhith ag obair nas motha leis an Sgoil Àraich, àrd-sgoil, cothrom air àrd-ùrlaran didseatach nàiseanta agus bun-sgoiltean eile ann am Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig.

Cleachdadh as fhiach a roinn nas fharsainghe

Tha ceannardas fìor làidir aig a' cheannard-sgoile a thaobh Foghlam Gàidhlig. Tha i air a bhith mar mheadhan air solar 3-18 a thoirt air adhart sa choimhearsnachd, ag obair còmhla ri pàrantan, an àrd-sgoil agus Comhairle na Gàidhealtachd. Tha i a' nochdadh sealladh làidir airson a' Ghàidhlig a neartachadh sa bhun-sgoil. Tha an ceannard air Sgoil Àraich a thoirt a-steach a bheir seachad 1140 uair a thìde de bhogadh iomlan. Bidh luchd-obrach ag obair le co-obraichean ann an Àrd-sgoil Ghlinn Urchadain gus solar na Gàidhlig sa churraicealam àrdachadh. Tha seo a' toirt piseach air adhartas chloinne ann an ionnsachadh agus tha e air an t-eadar-ghluasaid aca a dhèanamh nas sìmplidhe. Tha an Sgoil Àraich a tha air ùr fhosgladh ag àrdachadh buileachadh chloinne sa Ghàidhlig mar-thà.

Is toil le clann a bhith ag ionnsachadh san àrainneachd a-muigh tro bhith ag obair còmhla ri sreath gnìomhachasan agus com-pàirtichean airson na Gàidhlig. Tha fòcas làidir air na sgilean a dh'fheumas clann agus iad a' fàs, a' leasachadh agus a' gluasad air adhart gu bhith soirbheachail. Bidh clann a' cleachdadh nan sgilean sin ann an diofar cho-theacsan fìor thar a' churraicealaim. Bidh clann a' cur ri obair adhartachadh agus comharrachadh na Gàidhlig sa choimhearsnachd ionadail tron phròiseact iomairt shòisealta aca. Bha an clas airson foghlam tro mheadhan na Gàidhlig san dàrna àite ann am farpais Acadamaidh na h-Iomairt Shòisealta. Ghabh a' chlann air fad ann am BS5 gu BS7 tro mheadhan na Gàidhlig agus tro mheadhan na Beurla pàirt ann am pròiseact Leasachadh an Sgioba-obrach Òg le fòcas air Comas-cosnaidh sa Ghàidhlig, ag ionnsachadh mu mar a tha na sgilean seo a' cur taic ri obair. Le moladh, b' i an sgoil a' chiad bhun-sgoil ann an Alba a choisinn Duais Òr Cànain is Cosnadh anns a' Ghàidhlig aig Ionad Cànain na h-Alba (SCILT). Tha seo air cothrom a thoirt do chloinn agus luchd-obrach an cuid obrach a cho-roinn le àireamh mhòr de chom-pàirtichean ann an Alba agus gu h-eadar-nàiseanta.

Tha luchd-obrach a' dèanamh adhartas math le bhith a' buileachadh an Stiùireadh Reachdail air Foghlam Gàidhlig, 2017. Tha iad air brosnachadh agus solar Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig 3-18 a mheadachadh, agus iad ag obair còmhla ris a' chròileagan ionadail agus le pàrantan. Mar thoradh air seo, tha àrdachadh air a bhith san àireamh cloinne is dhaoine òga a tha ag ionnsachadh na Gàidhlig. Tha com-pàirteachasan fìor mhath a' toirt taic do ghluasad gun fhiosta do chlann a' gluasad bhon Sgoil Àraich gu BS1 agus bho BS7 gu ÀS1. Tha seo a' toirt slighe adhartach 3-18 làidir ann am Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig, a leanas gu teisteanasan san ìre as àirde. Tha clann agus luchd-obrach àrd-amasach. Bidh iad ag obair leis an ionad cùraim ionadail gus ceanglaichean Gàidhlig eadar ginealaich a bhrosnachadh sa choimhearsnachd. Tha iad mar-thà a' farpais gu soirbheachail ann am farpaisean nàiseanta, leithid Duaisean Foghlam Gàidhlig Foghlam Alba.

Mìneachadh air teirmean meud

Is iad na teirmean meud àbhaisteach aig Foghlam Alba a tha air an cleachdadh san aithisg seo:

Na h-uile	100%
Cha mhòr a h-uile	91%-99%
Tuilleadh air a' mhòr-chuid	75%-90%
A' mhòr-chuid	50%-74%
Mion-chuid / nas lugha na leth	15%-49%
Beagan	nas lugha na 15%

Tha teirmean cainneachdail eile a thathar a' cleachdadh san aithisg seo gu bhith air an tuigsinn mar a tha cumanta sa Ghàidhlig.